

HRVATSKI LIST

CIJENA listu: U preplati za čitavu god. K 46 —, za polugodište K 24 —, tromesečno K 12 —, mjesечно K 4 —, u maloprodaji 16 fl. pojedini broj. OGLASI primaju se u upravljačku trgovinu Čestecu i

Izlaže svaki dan u 3 sati ujutro.

HRVATSKI LIST izlazi u nakladnoći tiskari JOSIP KRMPOVIC u Pulu trg. Cesta 1. Uredništvo: Štanska ulica br. 24 — Odgovorni urednik JOSIP HAIN u Pulu. — Rukopis se ne vraćaju. Čekaju se na post. biro 26.795.

U Pulu, nedjelja 19. svibnja 1918.

Broj 1024.

Češki narodni blagdan.

Svečana manifestacija polaćenih naroda u Pragu.

Velika svečanost u Pantheonu dne 16. svibnja ove godine naliči mnogo na manifestaciju češkoga naroda dne 13. travnja, "Národní Listy" i "Slovenki Narod" donose prikaz te svečane manifestacije, na kojoj je i sada progovorio dr. Kramar, vodeći češki političar i ljubimac češkoga naroda, slavni majstor u opisivanju njegove sjajne prošlosti, Alois Jiráska. Kao 13. travnja, tako i sada bila je slavljeno pobratimstvo Čeha i Jugoslavena. Ali u koječem se odlikovala osobito ovu ponovnu manifestaciju: došli su na nju Slovaci, Poljaci, Talijani, a može se kazati, vele "Národní Listy", da je lirički nastup pjesnika Hvězdoslava (starog Slovaka), govor zastupnika bratske Poljske i besjeda kulturnog, ognjivog naroda Dantovog, bila uz govore naših dragih gostova jugoslavenskih i naših narodnih glasnika, najkrasnijim momentom svečanosti. Bila je to manifestacija međunarodna: a tko se je sa muzejne rampe osvrtao na talasajuće se mnoštvo, koje je odusvijeno pjevalo i klicalo, morao su osvijedočiti, da ti povjestni trenutci češkog naroda imadu za pozorište jedan i to ne najmanji glavni grad Europe budućnosti; ne "srednje" Europe i ne Europe fizičke sile, već Europe skladnih duša, Europe čežnuljivih i odusvijenih, Europe pravednih.

Prvi je govornik bio vodja češkog naroda progovoren, na smrt osudjeni i pomilovan dr. Kramar. U veoma opštrnom govoru pozdravio je mire gostove, certao je povijesti minulih preceset godina, istaknuo je, kako je narod češki danas jedinstven, kako svi slojevi naroda imaju pred očima samo jedan te isti cilj, kako svi idu za jednim te istim programom, u jednoj te istoj fronti. Istaknuo je čvrstu i nepokolebitivu vjeru češkoga naroda u vlastitu snagu, istaknuo je, kako nitko ne zna, koji će u današnjem pobijediti, ali ne će pobijediti za vazda, ako s njegovom pobijedom ne pobijedi i velika ideja pravednosti, koja je danas jedina utjeha i nade milijuna krvavečih srdaca vascijelog čovječanstva. Završio je: "Za to se danas svi sjećamo krasne proslasti nepokolebitivom vjerom u veliku našu budućnost. Srca svih, koji po svih češkim domajama slave danas povijestni dan, puna su radosnog poželjanja, da čemo doživjeti veliki trenutak, kad će u našem Narodnom divadlu zaznjeti jasanje nad našom slobodom, nad konačnom pobijedom pravednosti i prava te slobodnog samoodređenja naroda! Ne, češki narod ne će izginuti! Naša zlata, slavenska Praga zasjat će se opet kraljevskimi sijem, i bit će opet, bogdaj, slobodan, silan i slavan naš dragi narod češki!"

Krasnom i slikovitom govoru ljubimca naroda češkog, Aloisa Jiráska, koji je istaknuo, kako češki narod stoji složno na svom prirodnom i istorijskom pravu i ojačani vjernim podupiranjem braće Hrvata, Srba i Slovaca čvrsto vjeruje, kako će brzo moći "zajasati pjesmom najvećom, pjesmom slobodnog, punog života", slijedio je lirički govor slijedog slovačkog pjesnika Hvězdoslava, koji je kao čista slavenska pojava, kao stari duh praoata razložio u kratkom pjesničkom govoru, e su Slovaci samo maleni ogrankiake češke grane razgranjenog slavenskog stabla. Završio je usklikom: Slava Česima!

Za njim je govorio profesor književnosti na lavovskom sveučilištu, Poljak Jan Kasprovic. On reče: Mi svi vjerujemo, da ni češki ni poljski narod ne će izginuti, da ni ratovi ne mogu privesti njihovog uništenja, da je nad ratom nešto velikog, nešto višeg od ljudskog nastojanja, da će takodje doći veliki dan pravednosti, da narod češki i poljski ne samo mora pobijediti, nego da već pobijede.

Talijan, poslanik Conci se ispričava, da ne može progovoriti u jeziku Palackog. Donosi pozdrav Talijana, koji da slijede s najvećim simpatijama sve, što se tice sudbine plemenitog naroda češkog. Veli: Ništa tako ne zbljuje, ništa tako ne pobraćuje, kao zajednička nesreća, kao zajednička persecucija, no koja jača i čeliči značaj naroda i proti kojoj ste i vi i mi napisali na svoj štit: Možete nas skršti, ali nikada saviti.

Zastupnik Jugoslavena, ljubljanski načelnik dr. Ivan Tavčar. Veli, kako Jugoslaveni rado idu u Prag, zahvaljuje se obim češkim govornicima, koje mi na jugu isto tako štuju, kao i Česi. Mi, Jugoslaveni, veli govornik, duboko osjećamo, kako nam mnogo pomaže češka kultura, koja imade snažan utjecaj na našu dušu. Mi smo najvjerniji saveznici svome češkom bratu, a ujedno i njegovi pažljivi i smjelo velim — veoma talentovani učenici. Pasti čemo, padnete li vi, pobijedit ćemo, pobijedite li vi. Ali pobjeda nam je sigurna.

Stjepan Skrulj, zagrebački načelnik, i Vojislav Šola, predsjednik nekadašnjeg bosanskog sabora, isti su odnosaje naroda Hrvata i Srba prema Česima.

Iza govora češkog pisca i kritičara F. V. Krejči, završava svečana skupština govorem posl. Staneka, koji veli: Svi su naši slavenski gostovi vidjeli, kako ih je češki narod dočekao i davao im sve, što je imao, te davao na vidjelo svoje najsrdačnije simpatije. Vidjeli smo i kako žene suze. Uz te okolnosti mora se samo izjavoviti pokušaj razdijeliti narode na manje komadiće i onda ih tlačiti. Prevarit će, kao što su se prevarili svi, koji su htjeli ispititi narode njihove slobode (dugo demonstrativno pjeskanje).

Uz pjesmu: "Kdož jste boži bojovnici", koju pjeva pjevački zbör "Hlahol" zaključuje predsjednik svečane skupštine. Svi ustaju kao jedan muž, a prostorijama Pantheona raznosi se: "Kde domov mui?"

RATNI IZVJEŠTAJI:

Austro-ugarski.

Beč, 18. (D. u.) Službeno se javlja: Talijanska izvidnička djelatnost na jugozapadnoj fronti trajno živahna. Bojna se djelatnost između Osuma i Devolja nastavlja. — Poglavnica generalnog stožera. — Dogadjaji na moru. Jedna od naših podmornica, zapovjednik Ilinjaki poručnik Holub, potoplila je 14. t. m. pred Valonom torpedom veliki engleski razarač. — C. i kr. zapovjedništvo brodovlja.

Njemački.

Berlin, 18. (D. u.) Iz velikog se glavnog stana službeno javlja: Zapadno bojište: Na bojištinu porasla je preko dana znatno slabšana topnička djelatnost na večer. Jaku smetajuću paljbu potrajava je čitavu noć. Živatina izvidnička djelatnost doveća je osobito kod Lassignya do žestokih bojeva iz bliza. Mnogostruko smo dopremili zarobljenika. — Jučer smo oborili 16 neprijateljskih ljetala i 1 prijeti balon. — Ludendorff.

* Francuski Izvještaj od 16. svibnja na večer: Nema pješačke djelatnosti. Živatina djelatnost topništva sjeverno i južno od Avre. Na ostalim je frontama dan prošao mirno. — Ljetalstvo: Tijekom 15. i 16. svibnja pogodovalo je povoljno vrijeme djelovanje naših lovačkih skupina. Naši su ljetaci oborili 17 neprijateljskih aeroplana. 18. bio je oboren sa zemlje. Osim toga smo spališi paljicom 4 neprijateljska pripeta balona.

17. svibnja popodne: Tijekom noći žestoka paljba u okolini Railles. U smjeru na Menil St. Georges suzbili smo njemački nasrat te dopremili zarobljenika. U okolini Canne sur Metz provallia su francuska odjeljenja na dva mesta u njemačke linije te su dopremila 70 zarobljenika, medju kojima i 1 časnika. Na južnom briljevu Oise izjavio se njemački napadaj na male francuske postojanke u odsjeku Varennes u našoj paljbi. Na ostaloj je fronti noć prošla mirno.

* Izvještaj Istočne armije od 15. svibnja: Živatni obostrani topnički bojevi u okolini Doiran i Skra i Lagen. Slabija topnička djelatnost na srpskoj fronti u luku Cerne i kod Bitolja. Unatoč nepodnom vremenu bacala su engleska ljetala bombe na hambare u okolini Seresa te su prisilila dva neprijateljska aparata, da sidaju iz njihove linije.

* Američki Izvještaj od 16. svibnja: U Loreni bila je djelatnost ophodnja i topništva opet živahnja. Inače je dan prošao u edsjecima, koje držimo mi, mirno.

* Rat na moru. Wolffov ured javlja: Naše su podmornice u kanalu La Manche i na istočnoj obali Engleske opet polopile 13.000 brutto reg. tona neprijateljskog ladjevnog prostora;

* Mir s Rumunjskom. Javljaju iz Pariza od 11. svibnja: Antonescu, bivši rumunjski poslanik u Francuskoj, izradio se na slijedeći način o njemačko-rumunjskom mirovnom ugovoru: Ovaj se mir mora shvatiti više kao primirje. Njegove nas odredbe ne preneražuju. To je model takoimenovanog njemačkog mira pomirjenja. Karpati, koljevka našega naroda, otimaju se nam u korist Austrijanaca i Madžara. Dobružu gubimo danas u prilog središnjih vlasti a sutra svakako u prilog Bugarske. Naše petroulje, koje predstavljaju vrijednost od nekoliko milijarda, plijeni se u korist Njemačke. Naše se žito rekvirise po cijeni, koja je središnjim vlastima po volji. Naše željeznice, naši poštanski i brzojavni uređi prelaze u njemačke ruke. Upravu zemlje kontrolira 6 njemačkih divizija, koje moramo uzdržavati. Njemački je činovnik dodan svakom ministru u upravnom uredu njegovog odsjeka. To je sadržaj nesretnog mirovnog ugovora.

* Okružja u Češkoj. Brz dopisni ured doznaće sa kompetentne strane, da će dne 15. t. m. biti u listu državnog zakona objavljene ministarske na-

redbe o ustanovljenju okružnih vlada u kraljevini Češkoj.

* Iz Finske. "Aftondebladet" javlja, da je finska vlada odredila, da se pozatvaraju svi socijalistički članovi zemaljskog sabora, koji se još nalaze u državi.

* Ugovor među Kitajom i Japanom. "Temps" javlja, da su alijirske vlade bile obavještene o ugovoru, sklopljenom među japanskim vladom i Kitom. Svrha ovog ugovora je pripravljanje vojničkog sudjelovanja Japana i Kine, da se stane na put pogoljima, koje nastaju iz prodiranja Nijemaca i koje ugrožavaju mir na istoku.

* Američki gubici. Iz Washingtona se javlja: Ukupni gubici Amerikanaca od početka rata dalje iznaju: 2,240 mrtvih, 3,009 ranjenih, 55 zarobljenika i 202 nestala.

Iz Rusije.

Moskva, 13. Havas. Pučki komesar za vanjske poslove Čičerin odušao je svom zastupniku u Berlinu Joffeu slijedeće upute: Saopćujemo Vama, da je jedan dio crnomorskog brodovlja zapustio Sebastopol te krenuo u Novo-Rosijsk. Grof Mirbach upozorio nas na opasnost eventualne navale naših ratnih brodova na njemačke pomorske sile, te u členjicu, da bi takva navađa mogla da prisili njemačko vojno vodstvo, da zaposjedne Novo-Rosijsk. Mi smo odgovorili, da okolnost, što je jedan dio ruskog brodovlja usidjen u Novo-Rosijsku, ne predstavlja nikakve pogljebi za njemačke pomorske sile. Brest-Litovski ugovor ne priznaje Nijemcima nikakvo pravo, da zaposjedaju ruskog područja; baš nasuprot tome mogao bi takav čin pobudit vjeru, e Nijemci iskoriscuju glasine, što se ne daju kontrolisati i da izrabljaju iluzorne pogljebi kao izliku, da zaposjedaju rusko područje u flagrantnoj protimbi sa mirovnim stanjem, koje postoji između Njemačke i Rusije. Molimo, e bi saopćili njemačkoj vladi, da bi postigli obustavu vojničkih operacija, da smo poduzeli sve potrebne mjeru, kako se njemačke pomorske sile ne bi bojale napadaju sa strane ruske flote, ako se ova nalazi u Novo-Rosijsku. Molim da upozorite njemačku vladu na to, da sadašnje stanje stvari pobudjuje u ruskom narodu uzrujanost, koja je našla izražaj u čitavom nizu tendencijalnih vjesi jučeršnjih novina, prema kojima se namjerava prekinuti diplomatske odnose između Njemačke i Rusije. Mi smo ove glasine odmah dementovali, ali nikakvo uvjerenje sa naše strane nje će koristiti, budući se njemačka politička djela protivila našim izjavama. Upozorite na ozbiljnost, što u sadašnjem momentu mogu imati nemir.

Moskva, 13. Havas. Uslijed tobožnjeg napada na jednu njemačku podmornicu u Crnom moru saopćili su Nijemci, e či sve naoružane brodove na Crnom moru, uključivo one, na kojima se nalaze mornari crnomorske mornarice, smatrati neprijateljskim brodovima.

Basel, 14. Havas javlja iz Moskve, da se je poklisan Udrženih država povratio u Vologdu. — Četiri su novine bile ubustavljene, pošto su načinjene njemački ultimatum. — Lenin brzojavlja na sve prehrambene institucije, te traži bezobavješću pomoć za Petrograd, koji se nalazi u očajnom položaju. Kako doznaće "Neue Korrespondenz" iz Petrograda, vlada tamо već čitave sedmice velika oskudica. Množica, koja je podsjeđala dučana, morala se ratjereni sa crvenim gardama. U raznim tvornicama, osobito u Putilovskim radionima, nječaju se radnici prihvati se pošla. U različitim pregradima, u kojima se već četiri dana ne dijeli kruh, buknuli su nemiri.

Putovanje carske dvojice na Balkan.

Sofija, 17. (D. u.) Bug. brz. ured javlja: Car i kralj Karlo te carica i kraljica Zita prisjepe na put u Sofiju u Nis. Njihova su Veličanstva primljena na kolodvoru od generaleltanta Nerečova, načelnika vojničkog nadzora u području Morava, od ministra za željeznice, poštu i brzojavne Kozličkog i od drugih ličnosti. Car si je ove dne prestatviti. Nato je pred vladarom defilirao jedan bataljun, te se je vladar Zahvalio generalu Toševu i podijelio odlikovanja časnicima i momčadi. Uz povike "hura" sa strane sakupljene množice i uz zvukove carske himne krenuo je dvorski vlak dalje.

Sofija, 18. (D. u.) Carska je dvojica stigla danas u 3 sata u Sofiju. Na kolodvoru su dočekali visoke gostove: prijestolonaslednik Boris i princ Cyril. Na put u kraljevski dvorac pozdravljena su Nj. Veličanstva od pučanstva velikim ovacijama. U kraljevskom je dvoru dočekao carsku dvojicu car-

Ferdinand i princese. — Danas se daje u kraljevskom dvoru svečani ručak. Poslije ručka obdržavat će se primitak.

Iz Ukrajine.

Petrograd, 9. Raspravljujući o dogadjajima u Ukrajini piše „Djen“, da je novi diktator Skoropadski u puno većoj mjeri Rus negoli Ukrainac i zastupnik onih krugova, koji žele novoujedinjenje s Rusijom i radi toga restauraciju. Državni prevrat u Ukrajini znači ozbiljnu opomenu za Rusiju, kojoj su uvjeti za restauraciju mnogo veći negoli u Ukrajini. — „Riječ“ piše, da Radu nije podupirala nijedna socijalna stranka, dok Skoropadski i njegov program odgovaraju posve interesima ukrajinskog pučanstva. — Prevrat u Ukrajini dao je i listu Maksima Gorkoga povoda, da se bavi s pitanjem uspostave ruske države. — U ostalom spominje se u novinama, da je Skoropadski bio štićenik velikog kneza Mihaila Aleksandrovića. Iza poraza u Galiciji pisao je Skoropadski caru list, u kojem mu je savjetovao, neka sklopi mir i neka se sporazumi sa središnjim vlastima. Srpnja prošle godine priopćio je Skoropadski otvoreni list, u kojem je zastupao ideju, da „Kijev mora postati opet središtem ruske kulture, iz kojega mora da izadje ideja novog ujedinjenja russkih zemalja“. Zajedno s Rodziankom sastavio je Skoropadski 1914. izvješće, u kojem je ustanovio, da ukrajinski narod kao takav ne postoji i da su nacionalistički i separatistički pokreti u Ukrajini umjetno djelo austrijskih spletaka.

Prehrambeno pitanje kod centralnih vlasti.

U jučerašnjem sino našem listu priopćili priznanje njemačkog središnjeg žitnog ureda, da po svoj prilici iz Ukrajine neće doći ništa. Radi toga morao se skrčiti obrok brašna što se dijelilo njemačkom pučanstvu, a da se ne može nadati nadoknada log manjka povišicom kolčine drugog živeža, osobito mesa. Prekjuter smo donijeli govor njemačkog cara, koji je u Aachenu kazao, da su u Berlin stigle već prve pošiljke hrane iz Ukrajine. Nećemo se upuštati u pretresivanje u ostalom veoma škakljivog pitanja, zašto središnji ured za žito obavješćuje svog cara na jedan a pučanstvo na drugi način. Mi smo već odavna znali, da iz ukrajinskog žita neće biti ništa, a ovo nam uvjerenje nije diktirala zloba već bladni račun. A danas imade već manje nade nego li ikad, da ćemo u doglednu vrijeme osjetiti polakšicu u prehrani uslijed dopreme zaliha iz Ukrajine.

Ne vjerujemo u to, da su naša centralna mjesla bila tako naivna, e bi vjerovala u riješenje sviju prehrambenih poteškoća radi toga, što je Ukrajina sklopila s nama mir. Najprije je Ukrajina bila uslijed dugotrajnog rata sama iscrpljena. Ma da je zemlja hogata, morala je nositi najveće vojne terete i ne samo, što je poslala u vojsku najbolje sile i to u većoj mjeri negoli ostala Rusija, već je morala preuzeti direktnu opškrbu ruske revolucionarne vojske na zapadnoj i jugozapadnoj fronti, koja se uslijed potreškoća u dopremi morala uzdržavati od zaliha zemlje. Ukrajina je prema tome manje producirala više negoli obično hrane izdola. Uslijed revolucije i dugotrajnog je rata nastupila takodjer u Ukrajini velika skupočna. Novca je bilo i suviše. Seljaci su davali svoje proizvode samo uz nečuvene cijene ili u zamjenu. Pošto nije bilo baš puno toga, što bi se moglo mijenjati, ograničili su se seljaci na obradjivanje zemlje u onoj mjeri, što im je bilo potrebno, da sami sebe prežive. Tko će obradjavati polja, u prilog ratnih rekvizicija? I oni, koji su ostali kod kuće, proizvodili su manje dakle negoli obično. Konačno smo sklopili s Ukrajinom takav ugovor, da ćemo izmjenjivati naše industrijalne proizvode za ukrajinsko žito.

Takve bijahu dakle prilike, kad se sklopio „mir“ s Ukrajinom. Samo onaj, koji je imao štagod da mijenja, mogao je nešto dobiti iz Ukrajine. Ali što smo zapravo imali mi da mijenjamo? Da od tog mijenjanja nijesmo imali baš ništa da očekujemo, bilo je poznato čitavom pučanstvu, a pogotovo i našoj centralnoj vlasti. Zašto se je dakle zavaravao narod ludim i besmislenim nadama, zašto se zabranjivali stvarni prikazi o ukrajinskoj pustolovini? To ostaje tajna za sva buduća vremena!

Poznato je, da ratno područje nikad ne može da producira onoliko, kao zemlja, u kojoj vlasta mir, kao zaledje. Za vječita će vremena ostati neobjasnjeno, zašto je njemačka i austrijska vojska unišla u Ukrajini, kad se moglo predvidjati, da će se tim izazvati uništavanje i onih zaliha, koje su bile u zemlji na raspaganje i da će se time još ogorčiti seljake, tako te će sustezati nam u još većoj mjeri svoje zalihe, nego li bi nam bili prije uskraćivali. Ljudi je varka, da bi se moglo sa nekoliko divizija ili zborova uspostaviti u Ukrajini, u kojoj je sav narod naoružan i uzbunjeno, takav red, te bi se moglo seljake prisiliti na obradjivanje zemlje. Ukrajina broji 50 milijuna pučanstva, a samo za običnu policiju potrebna bi u toj zemlji bila policija od 250.000 mornaka. Pomišlimo li, da je narod naoružan, da nema više ni traga starom državnom poretku, uvidjet ćemo, da bi taj broj bio premalen, samo da bi se uzdržavao red i mir u zemlji, a kamo li, da se još seljake prisiliti na rad. Vojska, koja je unišla u Ukrajini, bila je

premalena, e bi se zajamčilo primjerenu produciju zemlje; njezin je postupak samo mogao ogorčiti još više pučanstvo i stvoriti potpuni kaos u zemlji. I taj kaos vlasti danas u većoj mjeri, negoli prije.

Nasilnim se sredstvima nije moglo preoteti ukrajinskom seljaku baš ništa ili jako malo. Robe za izmjenu nema, kako su to priznala sama njemačka zvanična mjesto. S austrijskim i njemačkim se novcem ne može u Ukrajini kupiti baš ništa, jer se i sa ruskim novcem teško štagod dobije. Sada su austrijska i njemačka vlada sklopile s Ukrajinom valutni ugovor, koji je svakoj državi osigurao 400 milijuna kruna u ukrajinskom novcu. S tim novcem dobit će svaki austrijski i njemački podanik 1 kilogram brašna i to, bude li se to brašno prema ukrajinskim ciljenama veoma jeftino kupilo. A što će biti kasnije? Dotle nas je doveo politika pruskih generala. Ruski je pokličar u Berlinu, Joffe, izjavio, da bi se iz Velike Rusije dalo mnogo živeža izvesti u središnje države. Manje plodna i siromašnija Velika Rusija imade dakle živeža, Ukrajina ga nema. To je posljedica politike generala i vojnika, kojima je vojnička operacija početak i svršetak života pojedinaca i država. Da nijesmo iznudili prelom između Ukrajine i Velike Rusije, da smo pusili boljševicima vlast u Ukrajini, koji su tamo imali većinu pučanstva za sobom, bili bi zalihe živeža, u koliko su još postojale, oskule neprikraćene, bili bi se prilike brže ustalile i uređile, kako su se već uređile u Velikoj Rusiji, gdje i bez njemačkih okupacionih zborova vlasta bolji red i veći mir, negoli u Ukrajini. Ali general Hoffmann je dobio pravo; posljedice za to ne nosi general Hoffmann već pučanstvo Njemačke i Austro-Ugarske.

Ali i bez Ukrajine bilo bi se dalo urediti u Austriji aprovaciono pitanje; ako već ne sasvim propaviti, to barem znatno poboljšati. Poznato je, da naša aprovaciona kriza ne izvire iz nedostatnosti plodne zemlje, već jedino iz nestošice radnih sila. Čim je na istoku svršao rat, predložili su slavenski zastupnici u parlamentu, neka se olpuste godišta od 42 godine dalje. Ovaj se predlog smatrao gotovo veleželjnjom. Ali u tom je predlogu bio sadržan spas države. Vojsci ne bi bila izgubljena mnogo na ratnoj snazi, posto je poznato, da ljudi od 42 godine dalje su više na teret vojnoj upravi nego li na korist. Ovim bi se ljudima bilo povratilo poljodjelstvu i industriji skupocjene radne sile, koje posvuda nedostaju, bilo bi pomoženo poljodjelstvu, industriji ali takodjer i državnoj cijelokupnosti. Kao druga prolazna injera do nove žetve moralo se nešto prilisnuti na Mađarsku, koja kromčarenom, robom pravi hrvatsku poslove sa siromašnim austrijskim pučanstvom. Zašto da baš Ugarski živi bolje od austrijskih pokrajina, zašto da se baš Ugarska bogati na trošak Austrije, zašto da se radi Ugarske gospodarski upropasćuemo?

Rat će žalbože unatoč svim ofenzivama po svoj prilici trajati još godine. Pošto smo se odlučili za rat i ne za mir, bilo je potrebno pripraviti se na što dulje trajanje rata. Ali to se opet opustilo iz trenutačnih vojničkih razloga, a bilo je u slučaju nužde još uviđek moguće, pozvati otpuštena godišta pravodobno pod oružje, kao se to na primjer učinilo u Francuskoj, koja je prigodom zadnje ofenzive bila u mnogo neprljatljivom vojničkom položaju, nego li što je sada Austrija. Ali uzalud su kod nas svi dobri savjeti, svi predlozi, sva poštena nastojanja.

Političke vesti.

Kobna austrijska pitanja.

Pod tim naslovom piše „Chemnitzer Volksstimme“: Predločimo li si najnovije dogadjaje u podunavskoj monarkiji, javljaju nam se kao simboli imena slijedećih lica: Czernin, Burian, Wekerle, Tisza. Sto predstavljaju u zbilji ova imena? Czernin: Povjario se kao živi prosvjet proti truloj izrabljenosti diplomacije visokog plemstva; govorio je javno demokratski a tjerao je tajnu diplomaciju visokog plemstva kod sklapanja mira s ukrajinskom „vladom“ i s Rumunjskom; propao je radi svog renegatstva, jer se je podrugivao demokratskim načelima, kojima se je imao zahvaliti, da se je popeo više, jer je zatajio svoju slavensku narodnost, kad je napao svoje češke sunarodnjake i uslijed sklonosti njemačko-gradjanskog aneksionizma. Nevjera udarila je svog gospodara. — Burian: Jedan od glavnih krivaca zločinu grofa Stürgkh-a, povjerenik ugarskog velikog agrarista, nositelj svih oštih mjer protiv srpskog i rumunjskog izvoza žita i marve, dugogodišnji upravitelj Bosne i Hercegovine u čisto ugarskom, Austriji posve neprijateljskom smislu. — Wekerle: Zastupnik „demokratičkog“ ugarskog imperializma; kao takav u znatnoj opreci sa Burianom, koji bi feudalnim metodama htio postići isti imperialistički cilj, i s njegovim gospodarom i majstorom Tisom. Htio bi na svaki način da mađarskoj manjini zasigurna supremaciju u ugarskoj kraljevinji; radi toga pomirio se je s Tisom u kompromisu o izbornoj reformi te je ustao protiv toga, da bi vojnička služba u ratu dala izborničko pravo; ta, slavenski, rumunjski i njemački su podanici Ugarske dali baš neugodan broj vojnika... Doduše je istina, da se time smanjuje broj izbornika od 3 milijuna na 2.7 milijuna; ali ovo se 300.000 glasova odbija gotovo isključivo od nemajdarskih naroda... Tisza: polu Burian, polu Wekerle. Imperializam za volju veličine ugarskog magnatstva. Neprijatelj Slavena u Ugarskoj, jer njihova maloseljačka kolonizacija ugrožava, u opreci sa nevoljom „junaka“ puste, polusužanskih mađarskih čiča, rentu veleposjeda. Neprijatelj demokratizacije u Austriji, pošto bi se demokratska Austrija oslobođila od ugarskoga štitništva; neprijatelj „demokracije“ Wekerleove boje tako dugo, dok mu je sumnjiva koncesija u prilog Slavena, Rumunja, Nijemaca i industrijalnog proletarijata. Bez osobnog častoljubija ali strastven i neustrašiv borac za interes vlasti i novčarke svoje klase. Po ovom uvodu bavise list sa vijestima, da će se Dalmacija priklupiti Hrvatskoj-Slavoniji a Bosna i Hercegovina izravno Mađarskoj. List kaže, da se Bosna i Hercegovina po mađarskom shvaćanju ne smiju pripojiti Hrvatskoj-Slavoniji, pošto bi u tom bili ujedinjeni svi Srbo-Hrvati monarhije osim onih u Banatu (u Bački i Istri, Op. ur.) u jednu cjelinu. Ova bi zemlja bila narodno kompaktna i po broju stanovništva tako znatna, te bi u dogledno vrijeme nastupila u hapsburškoj državi kao treća samostalna skupina. Radi toga mora se Bosna i Hercegovina priključiti Mađarskoj, a to se po novoj izbornoj reformi Wekerle dade provesti i bez ugrožavanja mađarskih interesa. Bosanci i Hercegovci bili su doduše najjunačkih ivojnici, ali kad bi svaki junak bio u Mađarskoj izbornik, znatno bi spašao broj mađarskih zastupnika. Prema statistici (u ostalom mađarski fabrikat, Op. ur.) imade u Ugarskoj 48 posto Mađara, a poslije aneksije Bosne i Hercegovine spašao bi ovaj broj na 35 posto. Iza kako je Wekerle učinio svoju koncesiju Tiezi, ne postoji više ova pogibelj. Samo nekoliko će Bošnjaka imati pravo, da biraju u sabor, u glavnom samo turski veleposjednici a njihovu brzu mađarizaciju ne prijeći baš ništa. Svi putevi vode u Sarajevo. Slučaj je htio, da je branitelj prava srpskog bio umoren u Sarajevu od fantaškog Velerbera. A time nije još postignuto sve: morn se posebice ubili i duh mrtvoga, duh demokracije i napredujuće pravednosti. Oni, koji izvršuju taj krvnički posao, zovu se: Burian, Wekerle, Tisza a njihov je sljedbenik bio svjesno ili nesvjesno Czernin. Do kakve će stradne eksplozije to dovesti? A što će biti s nama, Nijemcima njemačke države, koji smo tako usko vezani sa hapsburškom monarhijom te stojimo tako „sjajno“ osamljeni na svijetu. To je razlog, zašto su austrijske brigade i naše brigade preko momentane konstelacije svjetovnog rata. — Tako se eto pita „Chemnitzer Volksstimme“ a mi bili mogli odgovoriti jedino sličnim pitanjima.

jatelj Slavena u Ugarskoj, jer njihova maloseljačka kolonizacija ugrožava, u opreci sa nevoljom „junaka“ puste, polusužanskih mađarskih čiča, rentu veleposjeda. Neprijatelj demokratizacije u Austriji, pošto bi se demokratska Austrija oslobođila od ugarskoga štitništva; neprijatelj „demokracije“ Wekerleove boje tako dugo, dok mu je sumnjiva koncesija u prilog Slavena, Rumunja, Nijemaca i industrijalnog proletarijata. Bez osobnog častoljubija ali strastven i neustrašiv borac za interes vlasti i novčarke svoje klase. Po ovom uvodu bavise list sa vijestima, da će se Dalmacija priklupiti Hrvatskoj-Slavoniji a Bosna i Hercegovina izravno Mađarskoj. List kaže, da se Bosna i Hercegovina po mađarskom shvaćanju ne smiju pripojiti Hrvatskoj-Slavoniji, pošto bi u tom bili ujedinjeni svi Srbo-Hrvati monarhije osim onih u Banatu (u Bački i Istri, Op. ur.) u jednu cjelinu. Ova bi zemlja bila narodno kompaktna i po broju stanovništva tako znatna, te bi u dogledno vrijeme nastupila u hapsburškoj državi kao treća samostalna skupina. Radi toga mora se Bosna i Hercegovina priključiti Mađarskoj, a to se po novoj izbornoj reformi Wekerle dade provesti i bez ugrožavanja mađarskih interesa. Bosanci i Hercegovci bili su doduše najjunačkih ivojnici, ali kad bi svaki junak bio u Mađarskoj izbornik, znatno bi spašao broj mađarskih zastupnika. Prema statistici (u ostalom mađarski fabrikat, Op. ur.) imade u Ugarskoj 48 posto Mađara, a poslije aneksije Bosne i Hercegovine spašao bi ovaj broj na 35 posto. Iza kako je Wekerle učinio svoju koncesiju Tiezi, ne postoji više ova pogibelj. Samo nekoliko će Bošnjaka imati pravo, da biraju u sabor, u glavnom samo turski veleposjednici a njihovu brzu mađarizaciju ne prijeći baš ništa. Svi putevi vode u Sarajevo. Slučaj je htio, da je branitelj prava srpskog bio umoren u Sarajevu od fantaškog Velerbera. A time nije još postignuto sve: morn se posebice ubili i duh mrtvoga, duh demokracije i napredujuće pravednosti. Oni, koji izvršuju taj krvnički posao, zovu se: Burian, Wekerle, Tisza a njihov je sljedbenik bio svjesno ili nesvjesno Czernin. Do kakve će stradne eksplozije to dovesti? A što će biti s nama, Nijemcima njemačke države, koji smo tako usko vezani sa hapsburškom monarhijom te stojimo tako „sjajno“ osamljeni na svijetu. To je razlog, zašto su austrijske brigade i naše brigade preko momentane konstelacije svjetovnog rata. — Tako se eto pita „Chemnitzer Volksstimme“ a mi bili mogli odgovoriti jedino sličnim pitanjima.

Iz slovenskog svijeta.

Iz Slovenije. Imaju li pak i Slovenci svoje državno pravo kao na pr. Hrvati, Česi i Poljaci? Na to pitanje prima „Slovenski Narod“ ovaj odgovor: Slovenci imade svoje državno pravo, jer su bili prema vlastitom ustavu na svojem području u samostalnoj i nezavisnoj vojvodini Korutanskoj državno organizovani. Svet, koji je opisala slovenska država, tvori po svojim prirodnim vlastitostima zemljopisnu cjelinu i gospodarsku jedinstvenost te imade uslijed toga sposobnost narodnog područja za državnu vrbu. Da je uprava slovenske vojvodine Korutanske poslije dva stoljeća vlastitog državnog života prešla na početku IX. vijeka u ruke tudižnjaca, ne mijenja mnogo na bivstvu slovenskog državnog prava. To znači razvoj slovenske državnosti uz promijenjene okolnosti naravno na štetu slovenske narodnosti. Takodjer pod tutjom vrhovnog oblašču i za vrijeme vojvoda tudje krv i tvrdila je vojvodina Korutanska, osobito u dobi naslijednika Karla Velikog posebno upravno područje. Dapače unuk Karla Velikog, vojvoda korutanskih Kalmann, pokušao je da se otrese svake vrhovne oblasti te da postane nezavisni vladar, te je i u taj svrhu tražio pomoći pri moravskom knezu Ratoslavu. Uslijed dlobe austrijskih zemalja god. 1564. zemlje su vojvodine Korutanske: Koroška, Štirska, Krajina, Goriska i Istra tvorile posebnu skupinu s imenom unutarnja Austrijska, koja je imala državopravno istu samostalnost prama njemačkom caru, kao bilo koja druga kneževina. Ustoličenje koruških vojvoda na Gospodsvetkom polju prema starom slovenskom običaju, bijaše državopravni akt, kojega možemo prispolobiti samo s n. pr. krunjenjem za češkoga kralja. Pravo slovenskog naroda na ustoličenje koruških vojvoda bijaše priznавano do cara Franje I., koji je poslednji dne 16. veljače 1823. potvrdio prava seljaku — knezu. Koroški vojvode su imali pravo na državnom saboru slovenski odgovarati i slovenski se braniti, njihovi feudalici pak njima vjernost slovenski prisilati. Iz toga je vidijeti, da su se zemlje vojvodine Koroške smatrале za slovenske, te da je njemački živalj bio još u manjini. Tekar za carice Marije Terezije počelo se sa sistematskim ponjamčivanjem i tada je brzo počela jezikovna granica pomicati se prema jugu u Koroškoj i Štirskoj, te se počelo stvarati kompaktno njemačko područje. Ali uslijed industrializacije nastaju u novo doba u ponjamčenom području znatne slovenske manjine, koje daju sjevernoj Koroškoj te Gornjoj i Srednjoj Štirskoj faktično značaj dvojezičnosti. Koroška je jez

1918.

edjelja 19. svibnja 1918.

osjećačka „junaka“ i velenju, poštoga garskoga ove boje u prilog prolećen i neke svoje stima, da a Bosna e, da se čanju ne i u tom im omišljenim onih cijelim. Po broju vrijeme moština cegovina ornoj režovanja bili su unak bio māđarom man 48 posto cegovine Wekerle ova počravu, da posjednici nisu ništa i je bra od fana toto sve: i demovizirajuće, Tisza svjesno dovesti? države, monar svjetu, še brige rata. — a mi bi

— Slovenci i Počravu, jer području utanskoj zala slo vlastito edinstveno narodnog slovenske vlastitog na ruke slovenskog e državu na Šteti vrhovne krv tvo bi nasli području. Korutanski vrhovne je i u tu atoslavu. 4. zemlje, Krajina, imenom vopravno kao bilo vojvoda slovenskom možemo českoga čenje ko Franje I., potvrdio su imali govarati i pak njimajeti, da su slovenske. ni. Tekar tematski jezikovna koj i Stiri njemačkoj u novo slovenske Gornjoj i pjezičnosti. nositeljica nog prava. no sudište se s time ilo o pro-

nim obzirima. Nužne posljedice slovenskog prava jesu, da su Slovenci po pravu snici zemlje, naslijedjene od svojih predja, te da su uslijed toga u svim zemljama slovenske podvine Korutanske barem ista prava kao i potoci doseljenih Nijemaca. Na temelju slovenskog prava je opravdano, da se zemlje vojvođe Korutanske u cijelini pripoe k ostalom slovenskom ili jugoslavenskom narodnom području, ne će samo biti oteta slovenska zemlja sa slovenskim manjinama, nego će se takodjer udovoljiti om stanovništvu sjeverne Koruške te Gornje i dne Štirske, koje želi nezapriječeni pristup morskoj obali.

Domaće vijesti.

Milodari za našu srednju školu u Puli. Preko rane našeg lista, položeni su slijedeći doprinosi. Učila je tvrtka Krmotić svetu od K 128.—, primnu u mjesecu veljači o. g. od veleč. g. Mate v. Škabica iz Marčane, sakupljenu među jednim Marčancima. (Imena darovatelja objeljeno i čemo naknadno.) — Zastavnik Antun Anđelović šalje iz Skutar (Albanija) K 20.—. Za vrzanih 10 sati službe u „Politeama Ciscutti“ poze g. Franjo Jeličić primljenih K 320.—, a g. Dajčić i Matosović K 480.—. Dalje plaže gosp. Vjekoslav Makson K 10.—, ukupno K 166.—; zadnji iskaz K 57.028-51; sveukupno K 57.194-51. Darovateljima budi srdačna vala!

Ravnateljstvo Družbe sv. Čirila i Metoda za tru primilo je od 1. travnja do 10. svibnja o. g. ujedno prinošo: Gosp. Ivan Gojan, Gospic svoj, jesečni priнос K 10; N. N. K 500; Don Dražin Hlača, Marlinčica K 50; Sabrano na plu g. ragutina Rogoša u Voloskom K 410; sabrano na plu gdjice. Anke Kundić i g. dra. Ivica Tuškana Voloskom K 200; gosp. T. S., trgovac na Rijeci, na skupštini u Žametu K 200; gdjica. Frajka Sablić, Križevci K 5; Varaždinska štedionica, Varaždin K 30; gg. časnici I. i III. hrv. bojnjona K 155; gosp. Janko Dujak, Sisak, dar čovnika Posavske štedionice mjesto vijenca nadar puk. Ferde Kurtila K 35; gosp. Juraj Krujević, Ivanič-grad, dio čistoga prihoda od proslave 100 god. rođenja Preradovićeva K 300; „Primorke Novine“, Sušak K 1000; gosp. Marij Maričić, Mali Lošinj, sabrani u pjevačkom klubu „Hrvatski bug“ u Zagrebu K 70; gdjica. Zlata Pošćić, Varažsko za uštušljene karte za tombolu K 10; Gradnica blagajna, Bjelovar K 100; gosp. L. Gayer Zagreb K 20; gosp. Dušan Lopasic, Karlovac, dar asnika 96. puk. na fronti K 140; gg. Dragutin Lukeš, učitelj i Kraljev, župnik u Tinjanu, daruju K 188; gosp. Antun Kučić, Komilja K 233; gosp. Marij Maričić, Mali Lošinj, sabranih K 180; gosp. Janko Dujak, Sisak, dar gosp. N. N. K 100; od ukovnici, Bojna pošta 365 K 50; od 25. dom. pješ. puk. Bojna pošta 365 K 138; Družbina podružnica, Starigrad K 250; Presveti gosp. dr. Bauer, nadbiskup zagrebački prigodom svog božavka u Opatiji K 1000; „Domoljub“, prigodom zabave 1. travnja o. g. u Narodnom Domu u Mihotićima K 300; „Primorske Novine“, Sušak, dar obitelji Hlinka viteza Baccicla K 1000; gosp. dr. Pero Magdić, Varaždin, dar njegovog brata gosp. Pavla Magdića, trgovca u Ljubljani, mjesto liječnika, Kraljevskoga honora gosp. dr. Z. K 30; Uprava „Narodnih Novina“, Zagreb K 407-50; gdjica. Frajka Sablić, Cres K 5; N. N., Rukavac K 500; gosp. Otto Frank, Zagreb, sabranih K 35; Pogl. upravne općine, Petrijevec K 25; Gradska blagajna, Križevci K. 50; gosp. dr. Konrad Jenežić, Volosko, razlika računa kod komisije K 10; kod dr. Ludovike Kinkela u Mihotićima, sabrano 28. travnja u društvu Hrvata i Slovenaca K 120; Gradnici porezni ured, Karlovac K 990-85; Općina Delnice K 20; gdjica. Nada Starčević, Livade sabranih u društvu K 49; „Primorske Novine“, Sušak, dar gosp. dra. M. Mažuranića K 1000; gosp. M. S., vetrarac, Zagreb K 1000; Velosko-Opatijska omiladina čisti prihod zabave u Mihotićima 20. travnja o. g. K 400; Samoborska štedionica, Samobor K 25; gosp. Milan Kresić, Zagreb K 100; Općina Brinje K 50; gosp. prof. Vjekoslav Spinčić, Zagreb, K 200; gosp. Mr. Ph. Mihaela Novina i ljejkarna Pecinovsky, Zagreb, prigodom osmrtnog dana hrvat. mučenika dne 30. travnja o. g. sabranih K 15; gosp. Dinko Jeftić, Opatija, daruje K 200; sabrano u Škrabici u trafici gosp. I. & P. Tomasića u Opatiji K 35-11. — Živjeli plemeniti darovatelji! Naprijed za družbu.

Iz Pazina. Pošto dopis iz Pazina (meso) uvršten u „Hrvatski List“ broj 1022 ne sadržaje niti riječi istine, zato molim, to slavno uredništvo, da izvoli ispraviti kako slijedi: Prošle subote bilo je mesa 386 kg, od kojeg je dobila gornja mesnica, gdje sam ja vršio kontrolu, 196 kg, koje se je prodavalo po K 8 za siromašnije i nitko nije ostao bez mesa. U dolnjoj mesnici vršio je kontrolu moj kolega g. Diminić i bilo je mesa 190 kg, koje se prodalo vojnicima 21 kg, gestionama Defar, Alman, Dušić, Gržetić, Laghamer, Drndić i Stanić 24 kg i

imućenijim duplu porcję za dva dana 142 kg. Kalo 3 kg. Ostao je bez mesa samo g. prof. Franko. Kontrolu mesa vrše općinski organi i nema drugog nadzornog odbora. Nije istina da može netko i 5 kg mesa dobiti a drugi nista. Autor spomenutog dopisa, ako nije zloban, je sigurno slabo informiran. Možda ide po redu, sada smo mi na vrsti za napadanje. Josip Malljavac, općinski činovnik.

Plamo od barba Mate. Moj je imenjak, barba Mate Balota, soldat od kavalerije, poginula, Bog mu daj tako duši. Poginula je daleko od svojeg rodne kraja, za kin mu je srce tako bleplilo, i koga je u svom nezabiljen listima od barba Mate i od barba Frane Frake onako lipo opisao. Ostat će nam na pameti, dokleg budemo živi, i kadugod budemo hodili, nositi čemo u srcu njegove lipe besire i njegove dobre napute. I svi mi od naših kraja, ki smo ga poznavali i ki smo o njemu samo čuli povidati, od starega Pave Spade, ki je vrlega svita ubaša, i svakakovih ljudi vidjela, pak do malega Tone Mrčanca, svi smo se dosta lipih stvari uaučili od njega. Sad ga drugo ni na svitu. Pošta je na vični podnik, kamo će s vremenom morati pojti svaki od nas, bogat i siromah, dobar i poredan; svaki de dobili svoju malu grudu zemlje, svaki će poći onamu, kadi su svi ljudi jednaki, kadi je kraj ravni pekičaru, samo da će malo od nas, ki danas živimo, poneti prid Bogu tako čisto srce i tako dobre i poštene račune, kako hi je ponesa moj dobar pokojni imenjak. Ali ono, ča nan je on pušta, lopl primer dobrega, poštene čovika, ki deli ča more i koiklo more, to će ostati u naših krajalj, i naša će se dica spominjati njega. A mi, ki smo ostali moramo nastoljovati put, ki nan je on pokaza, moramo delati kako je on deli, koristiti sebi, svojima bližnjima, i sven narodu, kako je on koristila, a njegov duh i njegov blagoslov biti će u nas i pomoći će nam pri svaken dobroj deli! — Novo je ovode u Rači to, da je sala Bogu lopo mokro, vir se u Rači veselo strče; samo da nas još vrat mori isti tuga i nevolja, da sve litanije, di se mol: „Od kuge, gleda i voljska oslobodi nas, gospodine“, ne koriste ni baš na žestoko davi. Uvo zadnje vreme dogodilo se jo u naših krajalj i više nečarča. Narod brižan u nemu nleteće ni nuditu mu neće pomoći. Malo dica su se već u velikoj nevolji bila htita na ribarenje u onim pogibeljnim makarunima, da nas Bog od njih očuva. Za brančinu se u gradu dobije knkova kila muke, a ovako ni nleteća pod Bogen, i ti makaruni su bili krivi, da je jedan rnkijanski mladić zgubila ruku, a jenega labinjana je svoga raznesio. Mi nisu sano makaruni krivi. Kriva je mlžerija i vojska, a da ne bi to mlžerije i vojske bilo, i nečarči bilo manje. Naša su se selja počela malo puniti od onih brižnili, ki se vracaju iz Rusije. Mi kako se vidi, malo su kumenti ovode. Svaki ti reče, da je bilo bolje ondi, da jo bira, avti povida da je tamo da su bili uljeno dosti krivalj. A još iman jenu od naših krajalj. Ča je s onom školom u Varaždin i s onom u Rakiju. Ali brižan je u Rakiju. Nikad jenki Rakijanci, sada izbjeglji i rastrešeni kadi kl, kadi kl, a školu imaju, dice imaju, sano učitelja imaju. Dicu vadi pop. Njemu neka bude svaki čast. Bolje je da vadi dicu on, nego da po selu inči i bez posla gredu. Ma njemu se školni ne ponaša; bez zimire rečeno. Ako moru učitelji živiti po drugih sebi, moru doći i u Rakiju. Mlžerija je svader jednaka. A učitelja nan je u Rakiju potreba, velika potreba. I ako bi se učitelji zna uvojiti s narodom i rnkijanskim županinom, ne bi ni ovode bilo mu slabije nego druderi. Valturak je učitelj tamo bila, pak se svejeno ne tuži. Za danas neka bude dosta. Nisan baš od volje začeo san trudan a sunce peče, reka bi čovik da će sve zgoriti. Pozdravljeni vas sve, želim svim srljene duhovske sveće, ma da bi drugi, kad dojdju, bili srljenni, i ostajen vaš stari. U Roči, na rudini pod topolom, na vilju duhov lita Mate Balota.

katastrofama što je naš grad mogla da zadesi. U cijelom gradu i Gružu nigdje javne rasvjete, u veličoj većini kuća takodjer potpuna tama, mnogi se lokalni radi nestajuće osvjetljenja još za dana moraju da zatvaraju, nema električnog tramvaja, gotovo nikakvog ni teretnog saobraćajnog sredstva između Gruža i grada, strojevi u tvornicama obustavljeni, takodjer i kinematografi. Sveukupna šteta, koja se sada može da uvidi, iznosi oko tri i pol milijuna kruna.

Da li je Konstantin još grčki kralj? Eto zanimive teme, kojom se bave grčki političari — iz doljice u inozemstvu, da im prodje vrijeme i da se barem u mislima mogu baviti državopopravnim i ustavopopravnim problemima, kad ne mogu da sudjeluju u javnom življenju. Njihov eldorado, njihova Grčka, ta postoji u njihovoj uobrazilji, a tamo, kraljuje još uvijek izvor njihova eldorada, kralj Konstantin, a da se premosti ovaj ponor između svijeta uobrazilje i svijeta zbilje, postaje kralj Konstantin „de iure“ takodjer kralj u zbiljskoj Grčkoj, da se i prividnom svijetu u mozgu grčki političari, koji pišu uvodnike za „Berliner Tagblatt“ mjesto, da bi ih pisali u „Hestigu“ ili „Hemeru“, dade barem nekakav idealni realitet, pošto nema empiričkoga. „Nije se dakle ustavopopravno ništa desilo, što bi opravdalo shvaćanje, e je kralj Konstantin izgubio svoje prijestolje. To, što njegov sin Aleksandar posjeduje zbiljski to prijestolje, nije još argument za to, da ga Konstantin državopopravno nema. Grčki ustav ne poznaje ni jednog slučaja, koji bi opravdavao odstavljanje kralja...“ Clanak svršava Kralj Konstantin nije izgubio svoj položaj kao monarka. Njegov sin, princ Aleksandar, može sjedjeti na prijestolju; državopopravno ga svakako nema. Dakle, ustavopopravno i državopopravno je kralj Konstantin kralj Grčke, o tome je ugledni grčki političar uvjerio — doduše ne Grčke — ali za to čitatelje „Berliner Tagblatta“, za koje se bez zlobe i bez spočitka može slutiti, e su predisponirani, da vjeruju takvom Orku. Ali pošto će biti isto tako uglednih grčkih političara, koji će tvrditi, da kralj Aleksandar je doduše državopopravno ali ne ustavopopravno, drugih, koji će tvrditi da je ustavopopravno i ne državopopravno, i trećih, koji će tvrditi, da je ustavopopravno i državopopravno kralj Grčke, imat ćemo na jednoj strani kralja Konstantina, na drugoj Aleksandra, na trećoj državopopravno Konstantina a ustavopopravno Aleksandra, i na četvrtoj strani ustavopopravno Konstantina a državopopravno Aleksandra, a što je glavno Grčka će za državopopravnost i ustavopopravnost producirati više stranaka nego ljudi, a što je glavno, toliko profesora, da će ih za dogleđno vrijeme imati čitava Europa dosta, a nije ni isključeno da bukne radi ove državo-ustavopopravne prepirke novi svjetovni rat, koji će trajati najmanje deset godina. Jer pravednost, tradicija, historija, ustavnost i državopopravnost nijesu tek puke riječi, već duboki izražaj narodnog osjećanja i narodnih težnja. Teško je kazati, kako će se svršiti čitava rasprava. — Mi se smijemo, a ne znamo, da ismijavamo sami sebe. Da li imade zemlje, koja bi iz državo-ustavopopravnih razloga bila tako rascijepana i podijeljena u neprijateljske tabore, kao što je baš naša blažena Hrvatska? Jedino pravo, koje postoji i koje imade zbiljsku vrijednost za narod, je realno pravo narodne volje. Narodna volja je narodno pravo. Naša je zadača, da ojačamo ovu narodnu volju, da joj omogućimo pobiju, i priznanje na svijetu. Sve druge trzavice i prepirke samo su naoruđu štetne tričarje i sitnice.

Radikalizam — oportunitizam. Dr. Ferfolja obrađuje u lijepom članku, što je izao u ljubljanskoj „Demokraciji“ odnosno između starih i mlađih socijalista te ističe veliku razliku u shvaćanju političkih prilika jedne i druge strane. Ovo razlikovanje ne vrijedi samo za centralističke socijaliste, vrijedi i za nekoje druge ljudi, koji smatraju još uvjek spas naroda u radikalnosti fraze. Gradjanske su naš stranke prekorile svibanjskom deklaracijom, prošire su najdemokratičniju ideju narodne slobode među najšire slojeve naroda. A sve to bez nas (socijalista). Radi toga stavili smo se u poziciju junaka veleći, što će nama gradjanska deklaracija, mi tražimo mnogo više za jugoslavenske narode... Jefitino je ovo naše junaštvo, naš radikalizam u riječima; radi toga nas vladini panduri neće progoniti; s preuzirnim podsmijehom puštaju nas, da igramo republikane... Nas radikalizam ne sprečava, nas, e bi držali ruke unakrst, kad gradjanske stranke krče put slobodnoj jugoslavenskoj državi...“ Mi dapače držimo, da se vlasti više svidja taj radikalizam — ta sarajevski „Glas Slobode“, glasilo bosanskih boljševika, izlazi još uvijek nesmetano, dok su go tovi svi glasnici jugoslavenske deklaracije u Bosni zabranjeni — negoli li onaj realizam i — kako nekoji tvrde — oportunitizam svibanjske deklaracije. Poznato je, da je caristička Rusija brojila međustalne svoje prijatelje, osim skrajnih konzervativaca, takodjer i skrajne radikalce, a to poradi toga, što su konzervativci bili zadovoljni s opstojećim prilikama, bili dakle uvijek najmoćniji stupovi vlade, a radikalci tražili toliko, da su njihovi zahtjevi bili potpunoma ustopistički i posve neprovedivi. U praksi su bili dakle i skrajni radikalci jednaki konzervativcima. I frankovci kod nas vole radikalne fraze, a

centralistička socijalna demokracija služi se vladinim dopisnim uredom za širenje svojih pretinja protiv vlasti. Ovaj iluzorni je radikalizam suviše proziran, e bi se ga smatralo više vrijednijem od realnog, slugurnog i za narod jedino korisnog rada. I „njoprotunistički“ ali pšteni rad za narod vrijedi više od sviju radikalnih i najbunovničkih friza.

Savremeni pojavi. Gradački „Arbeiterwille“ piše pod gornjim naslovom: Danomčni pojavi dokazuju, kamo nas je rat doveo. Sada zaplamti ovdje, sada tamo. Gradačka stavka nije sigurno bila svjetovno-politički dogadjaj, ali je izrasla, kao što i slučajevi na drugim mjestima, iz doba. Imade slijepih i gluhih, koji traže „dušu urote“ i začudno jakih, koji misle, kako bi silom sve potlačili. Ali dok se muče traženjem i pretresivanjem, što im valja učiniti, da se popravi poremećeni poredek, dešavaju se bliže ili dalje stvari, koje traže isti rad. Bez logike i bez unutarnje veze zbijaju se dogadjaji. Zato imade svuda i palila. Ali huškače trazi se uviček među radnicima. Kaže li na kojem mjestu radnik nekoliko više jakih negoli oštrelj riječi, odmah je „kolovodja“, a s tim izrazom iz starih vremena unišao je kod nas i predožučki duh. Radi toga ne shvaćaju, da čini pojedinaca niču iz osjećaja cijelokupnosti, te sveudilj traže začetnike. — List ističe zatim, da se nikad nije toliko kralo kao dandanas. Nikad se još nije tako malo ili upravo ništa obaziralo na propise, zapovjedi, objave, reglemente i zabrane. Možda radi toga, što je kod nas sve zabranjeno. Ali Austrijanac nije ipak nasilan već dobroćutan i poslušan čovjek. Desl li se nesto, što će poremetiti mir, valja promišljati o tome, kakve su posebne prilike ovaj požar izazvale. — „Arbeiterwille“ traži očevldno previše, kad zahtjeva, neka se promislili...

Dr. Wekerle i savez naroda. Dr. Wekerle i ostali ugarski političari igraju još uviček svojim pojmovnim ciljepodlačenjem, djeleći vasclo svijet u narod i u narodnost i shvaćajući Wilsonov savez naroda — difficile es satiram non scribere — sa madžarskog stanovišta. Savez naroda, ne znači savez država već zalsta naroda. Svaki narod mora da dobzi svoju državnost i samostalnost, a kao takav priključit će se sveopćem savezu naroda, u kojem će veliki i malji narodi biti ravnopravni, veliki jednaki malimi. Ovaj savez naroda znači dakle finis Hungarie u današnjem smislu riječi i kako ju shvaća Wekerle. I Madžari će imati svoju državu, ali ograničenu samo na svoju zemlju i na svoje zemljake; izgubiti će dakle Slovake, Srbe, Rumunje, Mađare,

Hrvate, Slovence, dakle dobre dvije trećine sadašnje Ugarske po zemlji i po pučanstvu. Preobrazba Ugarske u tom smislu nije samo potrebna za savez naroda, već također za mir na jugozapadu Europe, u prvom redu na Balkanu. Poznato je već odavna, da je Mađarstvo naš kamen smutnje na Balkanu. Hoćemo li imati uopće mir u našoj državi, moramo da podstrijemo krila onom pjetiliču, koji si utvara da je orao, i opredijeliti mu kokošnjak, koji njemu pripada, i ništa više.

Prosvjeta.

Rod Jurije Klemenčića. Ceški napisala Marie Gebauerova. Izdao J. Laichter, Vinobrady — Praha. Rod Jurja Klemenčića jest roman iz života koruških Slovenaca. Ceška spisateljica odvažuje se zahvatiti život u planinama, što no ga provodi najugroženiji dio slovenskog naroda. I može se reći da joj je to uspjelo. Ona, Ceškinja, stupa među slovenski puk, upoznaje se sa običajima puka te sa svim manama i prednostima cijelog naroda uopće a stare kuće Klemenčić napose. Stari bogati Klemenčić daje dva sina u škole, hoće da oba budu svećenici. Prvi, stariji, izvrši očevu želju, ali za to pregovori mladeg dašod toga odustane, naučući, što znači biti svećenikom proti svojoj volji i boriti se s vlastitim prirodnim osjećajima. Mladji se dade na medicinu. Život svećenika, koji uza sav napor ne može da se otme svojim prirodnim osjećajima i da si ne uzme ljubljenu djevojku, te radi toga ga otac iz kuće izopći i ne će mu pominjati iako imade veliki upliv u odlučujućim katoličkim krugovima. Život mladosti u planinama iznosi nam spisateljica u lijepom a ipak realnom svijetu, boj između starog i novog, borba za opstanak proti ekspanzivnom njemačkom elementu, pitanje vjere i crkve, ženitbe, bračnog života, najveće filozofske mitske redaju se tu u šumskim hladovitim dublinama uz bezbrizan život pastira. Cijeli se roman odlikuje slikovitim, jasnim prijavljanjem, sva se ta velika pitanja rješavaju u životu, skoro bezbriznom razgovoru. Uz stare simpatične tipove nalazimo u romanu novu modernu generaciju, uz veselo razgovor mladih studenata redaju se socijalna, gospodarska, kulturna i politička pitanja, u za svako se nalazi jednostavan prikidan izlaz. Uz veselu i marljivu planinsku Slovenku, bujno i živo djevojce, koja se bezbrizno odaje zahtjevima prirodnog nagona, upoznajemo tu staru radinu i poštenu gospodaricu, koja hoće da sve učini za čast roda.

Uz mladu vručekrvnu i lakovu vlastelinu stodalna, sanjarska, talijska, aristokratska djevojka. Svi ti prirodni kontrasti, sve zanimivosti planinskog života ocrte su vjerno u tom romanu. Književnost je pažnju Jugoslavena, te upozorujemo nju naša prevodna izdavačka društva.

Marija Peruško
Mate Baranović

vjenčani.

PULA, dne 20. svibnja 1918.

Mali oglasište

KINO CRVENOG KRIŽA
Ulica Sergija broj 34.

: Kino „IDEAL“.

Danas u nedjelju

Caius Julius Caesara

sa progromom i pet čina.
(I. dio).

Predravata traje sat i pol.

Uzlazne cijene za ove predstave: Rezervirana mjesna K 1·60, I. mjesto K 1·40, II. mjesto K 1·50.

Sutra II. dio.

Nirvana

Igrokaz iz Indijskoga u 3 čina.

Početak: 2·30, 4·20 i 6·10.

Uzlazne cijene za ovaj film:
I. mjesto K 1·20; II. mjesto 60h.

Uči se može kod svake slike.

Ravnateljovo si pridržaje pravo
promijeniti raspored.

Mreža „migavica“

prodaje se sa više predmeta
za popravljanje mreža. Uputiti se kod J. Mate, Trg Cu-

stoza br. 1.

Zadnje

nistar-predsjednik

njemačkih cilj-

memarstva

Beču, i. proti

dijela njemačkih

protiv Čeha

kuša spasiti

jega bi većinu

u našoj državi

lima.

ŽIVNOSTENSKA BANKA

PODRUŽNICA U TRSTU, Via Ponte Rosso 7. Vlastita palača.

Dionička glavnica: K 100,000.000.—.

Pričuve: K 32,500.000.—.

Obavlja sve bankovne, burzovne i mjenjačne poslove najkulantnije.

Bračnji: Živnostenska - Trst. — CENTRALA U PRAGU UTEMELJENA 1868.

Telefoni br.: 2157, 1078, 1089.

PODRUŽNICE: Beč, Brno, Budjejovice, Friedek-Místek, Karlobad, Králov. Hradec, Iglača, Klatovy, Kolín, Králov. Lwów, Mährisch-Ostrava, Olomouc, Pardubice, Plzeň, Prostějov, Reichenberg i Tábor.

Učiteljska skupština.

Liječnik: „Bez operacije nema mu života!“

„Svako drvo, koje ne radja dobra rođa, siječe se i u nogu se bacu“. (Mat. 3, 10.) — Za to, braćo, postaraće se još većma, da svoju službu i odabranje dobrim djelima utvrdite. (II. Pet. 1, 10.) — „Vjera bez dobroih djela, mrtva je stvar.“

Dvjeta tisuća naših žitelja čeka na narodni uzgoj. Čeka na stvarno izvršenje naše „deklaracije“. Besvijesno čeka, ali se ipak nadja boljem. Ovako naprijed ići ne može.

Preko trista učitelja i učiteljica imademo; ostale inteligencije ima po broju i više; imademo 20 godina veliku hrvatsku gimnaziju u Pazinu; imademo realnu gimnaziju u Opatiji; imademo muško i žensko učiteljstvo; napokon imademo najviše naših stanovnika u Istri, koji su „Istrijanici“. Zar se ne sramimo? Djeći u školi kazali smo iovo i otvo, a zar smo ih narodno učgajali, zar naša djeca znaju, da su Hrvati, naše djevojčice Hrvatice; zar je ikada koji svećenik po onoj „Slavite Ga svi jezici!“ rekao narodu: „Ljubi, rode, jezik iznad svega, — U njem živi, umiri za njega!“ Zar se ne stidimo?

Gdje su korifeji (prvac) naroda? Jedan se etabliro (nastanio) u raju, a drugi u Zagrebu. Gdje su ostali? Spavaju četvrgodišnji san, a prije su dijeli. (Tko bude ovo čitao — mislit će da je pisac poludio, je li?) — O ovome razmišljam sam drugi dan poslije skupštine. Nijesu, prijatelji, ovo moje riječi. Ovo je netko kritika poslije velikog govora ldr. Laginje u parlamentu u Beču na sjednici od 27. rujna 1917., gdje je doktor kazao i ovo: „Pučka je škola danas takova, kakova je bila prije pedeset godina; ona nam ne donaša ništa za veliku masu pučanstva, ona nam ne uopće ništa vrijedna“. Korak dalje polvalio je ovaj isti gospodin naše svećenstvo, slu-

šajte: „...te je život naših svećenika upravo glodovanje!“

Razmišljam, mislim i mislim. Bož, Bož, nakon sedam mjeseci priučio sam na svoju čestitu glavu 2 dkg masti. Sedam mjeseci imam iskaznicu nešto u džepu, nešto u školskom ormaru, a podplata nemam. Gledam cipele, gledam odijelo — sramim se. Oči sprjeda i oči straga na hlačama. Jedem koprivu i komadić krumpira s vodom začinjeno. Zašto nijesam državni cestar, gradski pionetač, zašto nijesam ... Kinez — pak i jesam, ta mi jesmo hrvatski Kinez!“ (Iz pisma nekoga učitelja.)

Da vam pričam o skupštini učitelja u Pazinu. E pa da! ta i vrijeme je — pā i naslov kaže o skupštini. Interesantno, je li!

Dne 18. travnja diržali smo sjednicu u Pazinu. Nakon tri sata raspravljanja (i to je hrvatski) došli smo do ovih odluka: a) Dne 2. svibnja velika skupština učitelja u Pazinu; b) jedina točka „materialne prilike učiteljstva Istre“. Na sjednici bilo bio 18 i 7 i 6. Glavni su bili ovi potonji. Označimo ih: a, b, c, d, e, f. Prvi ima da sazove skupštinu, drugi traži prostorije, treći piše u „Hrv. List“. Nit primjerice, mrtvi drugi traži, mrtvi treći piše. Sestri na svoju ruku pripravljaju teren. Lijepo se razvija smisao za stvar, ali poziva nemu i nema. Kuni, zaklinju, zovi, pisi (pošte nemam u mjestu), šalji, troši, ali poziva nema i nema. I dodje 2. svibnja — četvrtiak. Poslije podne idem po hranu. U Pazinu susretnem dva tri učitelja. Onaj četvrti od sjednice veli mi: „Što si zaspao; danas je skupština!“ Ubilo me, prijatelji! Pet sata kasnije nijesam bio u svijesnom stanju — napala me duševna letargija, apatija, indolentnost, nemoć, a u klic bio je bijes, koji je rastao i rastao, ali „jak duh u slabom tijelu“ i „šutnju sam“. Svakog toliko mala erupcija — i vulkan se mrije i mrije. Skupština trajala je tri sata. Najprije incident — koji će pisati zapšnik. Valja da znate, da je našoj inteligenciji mrko pero i olovka. Ta bolest zove se učeror, „idio-

simkracija“. Pošli smo naprijed i na koncu konca složili se, da će nas spasiti Talijani u Bujama (12. svibnja 1918.), jer su oni kulturni, marijivi, radini, složni, praktični i pametni. Pomislite se, oni već dva mjeseca znaju kad će imati skupštinu. A mi? Gospodin predsjednik napokon javlja u „Hrv. Listu“ od 2. svibnja da će biti skupština na 2. svibnja. Za nesreću mi smo taj „Hrv. List“ primili u Pazinu dne 3. svibnja. Gospodin predsjednik sazivlje skupštinu na 9 sati prije podne, a on dolazi u Pazin na 2 sata poslije podne. Preporuča gospodin, da svih učitelji osobno dodiju na skupštinu. Ako nismo, a to ćemo na svaki način postati „šunjavići“ (ludi). Slaba hrana — teške misli — i bolest je ovdje. Da li će nas možda spasiti Talijani i bečki „Froschfett“? Ja bih reko da da, jer se radi i o njihovoj koži.

Konstatiram da je na toj skupštinu na sreću bilo 17 učitelja iz Pazina i okolice, 3 obaviještena učitelja iz puljskoga i boljko baš iz koparskoga kotara. Dakle, upravo 23 učitelja i učiteljice. Po shvaćanju svijeta dijelimo se sada (najnovije) u: „liberalce“, „klerikalce“ i „divljake“. Konstatiram, da ga zaštuje na skupštinu. Govorio je u ime „klerikalaca“ njihov vodja (ali ne predsjednik, jer je on ovlastio — kako sam kazao — drugoga); „Sjedinjenim silama“ iscrpli smo sasvijem program. Sad ćemo čekati 12. svibnja, a poslije toga poziv (redoviti — po pravilima našega društva) na redovitu glavnu skupštinu ili još bolje na skupštinu svih učitelja (dakako: hrvatskih) u Pazinu. Javiti treba svakom članu mjesec dana prije. Jedina točka programa je: „Dolje s nemarnicima!“ ili izbor odbora. — Došao sam na 8 sati kući duševno i tjelesno gladan. Smrlio sam se. Napokon pjevao sam u psalmu: „Nemoj se, Gospod, gnjevit na mene, što eu još jednom progovoriti. Sta bi bilo, da se nadje u Istri samo deset pravednika?“ — Gospod reče: „Ne eu ih pogubiti radi onih deset“. Ni deset pravednika nije bilo u Sodomi („Propast Sodome i Gomore“).

Posve pravde i pravednosti, i bjeda bili strašni, sa zastupnicima naroda na obrazovali rezolucija, koju su nepokončne vječke kultume.

prihvaćena u rani. Rapreza

Predsjednik Naroda, četvrtog Naroda, na vijećnjaku svibnja 1918. tu zastup

Jedine u našim sil

štom ratu, i da se po

stom sam

Svi su nutak bolj

se trajno i demokratij

narodima i

bili auktor